„Codex Caioni” Un prilej de dialog Franța – Transilvania

(Grigore Constantinescu – 20 octombrie 2008)

Un act de restituire culturală și istorică poate să însemne mai mult decât arheologie sau cercetare științifică. Studiul documentelor, pentru a convinge astăzi, are posibilitatea de a readuce în prezent, cu viziunea importanței în trecut, opere de artă vii, care nu și-au pierdut valoarea. Iată ce ne oferă ansamblul „Le baroque nomade” care vine din Franța cu muzică aparținând ținutului Transilvaniei, descoperite la sfârșit de Renaștere, în apropierea iluminismului.

Ioan Căianu (Joannes Caioni, Kájoni János) „Natus valachus sum” – „sunt născut român” este considerat acum drept primul important creator de muzică cultă de pe aceste locuri, cel care a realizat în mare parte acel „Codex Caioni”, descoperit, cercetat și editat de-abia în a doua jumătate a secolului trecut. Așa cum și-au dorit artiștii ansamblului francez condus de Jean Christophe Frisch, preluarea unor piese din această cuprinzătoare culegere are un scop actual, demonstrând că muzica de circulație, religioasă și laică, din Transilvania secolului al XVII-lea oglindea acel spirit multicultural propriu Uniunii europene.

Astfel aleasă, pentru a arăta numeroasele etnii aflătoare pe pământ românesc, selecția oferă programul „O zi de nuntă în Transilvania”, cu cântări de biserică, dar și cântece populare, de curte, balade sau dansuri populare, vocale instrumentale.

Totul este creat de acest ansamblu într-o manieră scenică ce evită reconstituirea, interpreții comportându-se firesc, dialogând cu publicul altui timp, cel al secolului XXI. Desigur, apelul la instrumente de epocă (teorba, brastch, viola da gamba, clavecin, orga) este un semn de respect pentru timpul trecut în relația cu mentalitatea modernă.

Pentru a exista un asemenea program româno-franco-european, prezentat și în București de Institutul Francez, în cadrul stagiunii sale culturale europene, sprijinul vine de la foruri oficiale, care au decis implicarea ceea ce poate reprezenta actualmente spiritul Comunității europene.

Satisfacția spectatorilor era evidentă, atât pentru descoperirea unui tezaur muzical românesc, cât și pentru felul în care era slujit de artiștii oaspeți, ghidați regizoral de Olivier Balazuc. Printre interpreți, excepționala soprană Cyrille Gerstenhaber, remarcabili dansatorul Csila Tüzes, grupul violoniștilor, percuționistul Pierre Rigopoulos. Jean-Christophe Frisch, reunind, de fapt, în formația „Baroque nomade” mai multe etnii, după modelul Codexului epocii, ne-a oferit bucuria de a descoperi printre aceștia și doi absolvenți ai Universității de muzică bucureștene: mezzo-soprana Adriana Epstein și basul Ion Dimieru.

Dacă ar fi să existe, între toate aceste prilejuri de satisfacție, și un regret, atunci să ne gândim că... nu s-a gândit nimeni la noi să facă din acest „Codex Caioni” un astfel de spectacol. Deși, motivele acestei culegeri au inspirat, cu ani în urmă, compozitori ca Doru Popovici și Ludovic Bacs, în scrierea unor suite simfonice, omagiindu-l pe călugărul transilvan despre care s-a spus că a fost „o adevărată minune a epocii sale”.